

Nr 40

Utlåtande i anledning av motion om en för riksdag och regering gemensam utredningscentral.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II:941 av herr *Lundberg* hemställs, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till en för riksdagen och regeringen gemensam utredningscentral, utrustad med tekniska och andra hjälpmedel samt en väl utbildad personal, som kan ersätta det nuvarande utrednings- och remissförfarandet, vilket snarast bör avskaffas, då det icke fyller sin uppgift i ett föränderlighetens samhälle där tillgång till fakta och snabba beslut är erforderliga.

Motionären anför bl. a. att Sverige har ett omfattande och tungt utredningsväsende, som arbetar i kostsamma och föråldrade former. Nödvändiga reformer fördröjs ofta i årtal genom att utredaruppdragen ges till ämbets-, tjänste- eller lekmän, som vid sidan av dem skall sköta en mångfald andra uppgifter.

Motionären uttalar, att en utredning, som skall fylla en rimlig uppgift i dagens samhälle, snabbt och riktigt måste leverera fakta som kan ligga till grund för politisk bedömning och beslut. Med tanke på den tekniska utvecklingen och att Sverige har ganska god statistik borde man enligt motionären kunna gå över till ett utredningsinstitut, som med anlitande av data- och elektroteknik m. fl. hjälpmedel och erforderlig, skolad personal snabbt och effektivt skulle kunna leverera de uppgifter som regering och riksdag behöver för att bedöma frågor och fatta beslut.

Motionären understryker, att en utredning skall ge fakta och inte politiska ställningstaganden och åsikter. Uppdragsgivaren skall ge klara anvisningar vilka fakta han önskar få, och "utredningsinstitutet" skall ha personal och teknisk utrustning som med omdöme, saklighet och snabbhet kan leverera det material som är beställt.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Yttrande över motionen har inhämtats från *statskontoret*, som anför:

De utredningar som bedrivs inom det statliga kommittéväsendet är av mycket varierande art, ett förhållande som avspeglas i sammansättningen av kommittéerna. Dessa kan i stort sett sägas bestå av tre huvudkategorier ledamöter: politiker, intresserepresentanter och sakkunniga. Den senare gruppen utgörs främst av specialister på det sakområde som utredningen avser. Om det uppstår behov av viss sakkunskap, som inte finns representerad i kommittén, är det vidare möjligt att tillkalla särskilda experter för att delta i utredningsarbetet. Av de kategorier av personer som deltar i kommittéutredningarna berörs endast sakkunniga och experter av förslaget att bilda ett utredningsinstitut.

Nu angivna personer hämtas företrädesvis från berörda myndigheter inom statsförvaltningen. Om motionen avser att skapa ett organ med specialister på sakom-

råden, som redan är företrädna inom statsförvaltningen, vill statskontoret avvisa denna tanke.

Motionärens förslag kan emellertid också syfta till att skapa en permanent organisation för en typ av personal som kan kallas utredningsteknisk expertis. Därmed skulle avses personal som är förtrogen med utredningsarbetets metodik och teknik. Insikter i hur projekt leds, planeras och organiseras, hur faktainsamling bedrivs etc är en av förutsättningarna för att utredningsarbetet skall kunna genomföras effektivt och utan sådan tidsutdräkt som motionären kritiserar.

Beträffande denna typ av specialister kan visserligen sägas att det förekommer utredningar som har så stor omfattning eller inrymmer så komplicerade samordningsfrågor att det skulle kunna befrämja effektiviteten i arbetet att ha tillgång till särskild projektadministrativ expertis. Kommittéväsendets projektverksamhet är emellertid i detta avseende inte artskild från det utredningsarbete som bedrivs inom ett flertal centrala statliga myndigheter t. ex. affärsverken, riksrevisionsverket och statskontoret. Statskontoret anser därför att kommittéväsendets relativt begränsade behov också av denna typ av personal kan tillgodoses inom ramen för de resurser som finns inom statsförvaltningen.

Sammanfattningsvis uttalar statskontoret uppfattningen att några fördelar inte torde stå att vinna för statsverkets del genom att sammanföra utredningsexpertis i ett utredningsinstitut av det slag som föreslås i motionen. Vid denna bedömning har statskontoret inte tagit ställning till det behov av utredningsresurser som kan föreligga för riksdagens del.

Statskontoret framhåller emellertid, att förbättringar i nuvarande ordning sannolikt kan vinnas genom noggrann projektplanering, uppföljning och kostnadsredovisning. Bättre projektplaner bör vidare göra det möjligt att effektivare samordna de närmare 300 projekt som bedrivs inom kommittéväsendets ram för att undvika dubbelarbete och anpassa utredningsinsatserna med hänsyn till arbetsläget hos olika utredningar.

I frågan om användning av ADB-tekniken inom utredningsväsendet hänvisar statskontoret till vad som anförts i dess utlåtande 16.3.1966 med anledning av motioner angående utnyttjande av ADB-tekniken i riksdagsarbetet (bankoutskottets utlåtande nr 52/1966). Därutöver framhåller statskontoret att allteftersom informationssystem med användning av ADB tas i bruk på olika håll inom den statliga förvaltningen det självfallet kommer att bli möjligt att ställa i sådana system lagrad information till förfogande för användare utanför resp. system, t. ex. inom utredningsväsendet. Snabb tillgång till sådan information kan dock erhållas endast med utnyttjande av befintliga program.

Önskas data bearbetade och presenterade på annat sätt än den ordinarie verksamheten fordrar, kommer även i framtida system — som bygger på nu känd teknologi — betydande insatser i form av system- och programmeringsarbete att krävas av kvalificerad personal som har ingående kunskaper om resp. systems uppbyggnad och arbetssätt. Från denna utgångspunkt synes motionärens förslag att knyta programmeringspersonal till ett centralt utredningsorgan inte vara ändamålsenligt.

Utskottet

I motionen hemställes om förslag till en för riksdagen och regeringen gemensam utredningscentral med goda personella och tekniska resurser, avsedd att ersätta det nuvarande utredningsväsendet och remissförfarandet.

Frågor om en rationalisering av kommittéväsendet har aktualiserats vid skilda tillfällen under en följd av år och har bl. a. behandlats av allmänna beredningsutskottet åren 1954, 1955 och 1959 (utlåtandena nr 6/1954, 5/1955 och 1/1959) och år 1964 av statsutskottet, som i sitt utlåtande nr 159/1964 fann syftet med de i motioner framförda yrkandena om översyn av kommittéväsendet i allt väsentligt tillgodosatt genom redan vidtagna eller väntade åtgärder. Härvid åberopades bl. a. ett av författningsutredningen framlagt förslag om inrättande av ett centralt regeringskansli. Statsutskottet förutsatte, att frågan om rationalisering och samordning av kommittéernas arbete följdes med uppmärksamhet från Kungl. Maj:ts sida. I enlighet med utskottets hemställan gav riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

Fortsatta överväganden rörande bl. a. det av författningsutredningen förordade regeringskansliet ankommer numera på grundlagberedningen.

Åren 1964 och 1966 har väckts motioner om utredning rörande utnyttjande av ADB-tekniken i riksdagsarbetet. Motionerna har behandlats av bankoutskottet (utlåtandena nr 22/1964 och 52/1966). I sistnämnda utlåtande anslöt sig utskottet till ett av statskontoret framfört förslag om en begränsad utredning av hur riksdagen lämpligen skall bevaka sina intressen när det gäller att tillvarataga de förbättrade informationsmöjligheter som ADB-tekniken erbjuder. I detta sammanhang borde riksdagen klarlägga sitt informationsbehov och särskilt söka utröna i vilken utsträckning statistiska centralbyråns dataarkiv kunde vara till nytta för riksdagen. — I enlighet med bankoutskottets hemställan har sådant utredningsuppdrag lämnats åt riksdagens förvaltningskontor. Arbetet bedrivs genom en arbetsgrupp i nära samråd med statistiska centralbyrån och statskontoret.

Som statskontoret anfört i remissyttrande över de nu föreliggande motionerna kommer det, allteftersom informationssystem med användning av ADB tas i bruk på olika håll inom den statliga förvaltningen, att bli möjligt att ställa i sådana system lagrad information till förfogande t. ex. för utredningsväsendet.

Som framgår av det nu anförda uppmärksammas redan inom det statliga området frågan om utnyttjande av moderna tekniska hjälpmedel för utvinnande och bearbetning av information.

I vad avser frågan om sammanförande av personella resurser — specialister på sakområden eller utredningsteknisk expertis — till ett utredningsinstitut ansluter sig allmänna beredningsutskottet till statskontorets uppfattning att några fördelar inte torde stå att vinna för statsverkets del.

Utskottet anser sig kunna förutsätta, att de av statskontoret framförda synpunkterna på behovet på projektplanering, uppföljning och samordning inom utrednings-

väsendet — vilka delvis sammanfaller med de synpunkter riksdagen 1964 på statsutskottets hemställan givit Kungl. Maj:t till kännä — fortlöpande blir beaktade.

Mot bakgrund av vad ovan anförts finner sig utskottet ej böra tillstyrka bifall till motionsyrkandet. Utskottet hemställer därför,

att motionen II:941 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 maj 1968

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Möller (s), Oscar Carlsson (s), Hedlund (s), Eric Gustaf Peterson (fp), Helge Karlsson (s), Karl Pettersson (s)*, fru Hultell (h), herrar Kilsmo (fp), Ernst Olsson (cp), fru Diesen (h), herr Ove Karlsson (s) och fru Nilsson (cp);

från a n d r a kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s)*, fru Jäderberg (s)*, herrar Hamrin i Kalmar (fp), Svensson i Kungälv (s), Wikner (s), Nilsson i Bästekille (h), Nilsson i Agnäs (h) och fru Fränkel (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.